

Minavajki taka prez rycete na nepoznati hora, koito postojanno narezhdaha kyde da se otiva i kakvo da se pravi, kak da se dyrzhi, koga da se spi i koga da se igrae, s koj krak da se stypva i nakyde da otpravi pogleda si, Herceg veche ot desette godini shvana onova, koeto njakoi hora ne nauchavat do kraja na zhivota si: trjabva da stanesh kolkoto se mozhe po-malko ochebiesht, po-nevidim, po-nezabelezhim! Dokato se pridyrzha kym pravilata na povedenie, opredeleni ot vyzrastnite, ot onezi, v chiito ryce zasega se namira malkijat mu krehyk zhivot, shte byde v pylna bezopasnost, zashtiten ot tova vynshno dyrzhanie - nikoj nishto njama da mozhe da mu stori! Sys svojata ranna mimikrija, kojato taka nadezhdno go zashtitavashe, Herceg otide tolkova daleko, che veche na deset godini mozheshe umelo da namykne kato koprinen chorap na liceto si iskanoto ot nego izrazhenie, po tochno takova, kakvoto smjatashe, che se iziskva ot nego v tozi moment. Dokato marshiruvashе s dyrvena pushka na ramo po vreme na mnogobrojnite paradi i pregledi po onova vreme, imashe strog, zastrashitelen vid na malyk otmystitel; pri polagane venci na grobishteto - sykrusheno izrazhenie na otdavasht posledna pochit, a kogato se vdigashe znameto na pilona, uspjavashe da izpylni pogleda si s tyrzhestveno i pokorno nastroenie, koeto chudesno se syglasuvashе s patetikata na momenta. Syvyrsheno lesno mu se udavashe da podgotvi i ubedi samija sebe si v iskrenostta na tezi masovi chuvstva, na koito beshe podlozhen; nevednyzh po gyrba mu polazvaha tryпки ot vylnenie i nemalko pyti v krajheca na hubavite mu sini ochi se pojavjavashе sylza na zatrogvane! No vsichko tova bjaha prehodni chuvstva; dylboko v sebe si Herceg se chuvstvashe kato princ, izhvyrlen sred nishtetata, sred tylpata, kym kojato ne se chisli. S cjalata si dusha vjarvashe, che rano ili kysno, edin

den, shte se pojavi naj-posle njakoj, kojto shte go spasi ot tozi zhivot, prosto shte mu podade ryka i shte go izvede ot obshtoto spalno pomeshtenie, obshtata stolova, izobshto ot zhivota, v kojto vseki dyrzhi drugija neprekysnato pod oko. Vyv fantaziite mu tova obiknoveno beshe njakakva zhena, oblechena s bjala roklja, prepasana s tricvetna lenta (sinjo-bjalo-chervena) - pojavjavalashe se pred vhoda na tehniya lager, naj-napred razgovarjashe na portala s nachalnika im, kojto v tozi sluchaj bivashe rabolepen i uchativ, a posle tja se otpravjashe kym vechnija stroj, v kojto stoesho toj - svobodno, na mjasto. Nachalnikyt komandvashe: "Mirno!", a sled tova: "Herceg, deset krachki napred, marsh!" i kazvashe: "Ti zaminavash, sboguvaj se s drugarite si...". Na vsichki proshtavashe velikodushno obidite i udarite, "markite" i "zapalkite", otivashe do dzhipa, kojto naj-posle shte go otkara ot tova mychilishte. Pazeshe i posleden udar v glavata si, momenta, kogato nachalnikyt kazhe: "Njama li da vzemesh neshtata si?". Toj shte otgovori: "Ne mi trjabva nishto!".

Instinktyt za samosyhranenie se beshe pogrizhil oshte desetgodishen da stane tvyrde hityr. Na nikogo ne izdavashe tajnata si nadezhda, che shte se izbavi ot nevoljata i shte otide njakyde, kydeto decata ne stojat pod stroj i kydeto ne vikat po tjah. Nikoga na nikogo! Znaeshe, che ako tajnata mu se razkrieshe, shteshe da byde izguben; ne tolkova zatova, che vsichki shtjaha da mu se podigravat i da si otmyshtavat, che se e opital da im se izmykne, makar i nasyn, kolkoto ot sueverie: vednyzh izdadenata tajna shteshe da prestane da go zashtitava. Mozhe na njakogo da se stori neverojatno, che edno desetgodishno momche e syumjalo da kultivira v sebe si tolkova hitrosti, no s kakvo pyk da si objasnim tova, che Niko Herceg po onova vreme chesto se usamotjavalashe, tyrseshe prez malobrojnite pochivki (kogato vyzpitatele im narezhdaha

"svobodni ste!") skrishni ygli v mazata, njakoe kytche v parka, obraslo s burenak ili vytreshnostta na obyrvat sandyk, i che tam se otdavashe na vylnuvashto blenuvane, na trepeta na usamotenieto, pylno sys sladki ochakvanija, che dori i govoreshe sam sys sebe si, izpylnjavashe v njakolko varianta goljamata scena na sboguvaneto s lagera, dokato ostanalite momcheta ritaha parcalenite topki, otnovo zaedno i nalice, tyj kato veche syvsem bjaha izgubili zhelanie da bydat sami?

Razbra syshto, che vyzrastnite - onezi, koito komandvat decata - makar i silni, sa vsyshtnost porjadychno naivni - Herceg togava oshte ne poznavashe po-tochnija izraz: "ednomerni", no veche dobre znaeshe kak mogat da bydat zabludeni ot negovoto prividno lojalno izrazhenie, rabolepnoto byrzane, kogato go povikat, a osobeno silnoto udrjane na petite, kogato se obryshatashe kym tjah, na koeto ne mozheha da ustojat. Kolko pyti samo imashe vyzmozhnost da se uveri v tova! Ponjakoga njakoj ot rykovoditelite na Doma go pogalvashe po kosata i go pohvalvashe pred ostanalite točno v moment, kogato toj kroeshe v sebe si edno ot bezbrojnite si otmyshtenija.

Nikoj ne mozhe da byde ozloben, kakto ogorchenoto dete, dylboko ubedeno v opravdanostta na omrazata si. Lipsvashe mu imenno sychuvstvie. Ne sreshtashe razbirane, koeto da porodi malko dobrina v razocharovanoto mu i, poradi tova, prezhdevremenno zakoravjalo syrce. Vsichki tezi "vyzrastni glupaci" praveha naj-dobroto, koeto mozheha da napravjat ot poludivite momcheta i momicheta porjadychni deca po receptata na izvestnata "Pedagogicheska poema" na Makarenko. I vypeki greshkite si, strogostta i sivotata na togavashnata "nedorasla" pedagogika, te se staraeha da osigurjat na decata bez roditeli shto-gode dobyr i udoben zhivot, da gi nahranjat, oblekat, da gi priuchat kym trud , red i igra. Nepodgotvenostta, s kojato te vyrsheha tova, beshe plod na

tjahnata nedouchenost (bjaha minali prez dvumesechni kursove za vyzpitatei i uchiteli), a chovek ne mozhe da se mrazi za tova, che ne e imal vyzmozhnost da stane po-dobyr, otkolkoto e. V edna strana, kojato vse oshte stradasho ot nedoimyk na vsichko, decata vse pak ne gladuvaha. Estestveno, nikoj ne mozheshe da zameni bashtite i majkite, nito da im predlozhi ljubov, za kojato kopneeha. Mladata dyrzhava njamashe vreme za nezhnost. I kym neja nikoj ne izpitvashe sychuvstvie. No neka se opitame da razberem i malkija Herceg! Ne mozhem da ochakvame ot edno desetgodishno momche, vidjalo kak se razrushavat domove i kak visjat obeseni hora, momche, koeto se opitvashe po njakakyv nachin da nadzhivee zloto, da pokazva oshte i razbirane, nepoznato chesto i na zreli hora, a oshte poveche na deca v beda.